

Yunt Dağı Köylerindeki Masallarda Olağanüstü Motifler ¹

DOI: 10.26466/opus.526475

*

Ebru Birkan Akhan*

*Öğr. Gör. Dr. Selçuk Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, Konya / Türkiye
E-Posta: ebirkan@selcuk.edu.tr ORCID: [0000-0002-4218-8510](https://orcid.org/0000-0002-4218-8510)

Öz

On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nde on iki yıl bir devri göstermektedir. Devirleri gösteren yılların ayrı ayrı adları mevcuttur. Yunt kelimesi, adı geçen takvimdeki hayvan adlarından biridir; "at - cins adı - atlar, at sürüsü" anlamlarına gelmektedir. Yunt Dağı, İzmir ve Manisa illerinin sınırları içinde kalan bir bölgedir; tarihî kaynaklardan elde edilen bilgilere göre Türkmenlerin yerleşim yeri olarak kaydedilmiştir. Bu bağlamda çalışmamız, Yunt Dağı köylerinden derlenmiş masallar üzerinedir. Araştırma sahası içinde, Örselli, Süngüllü, Avdal, Maldan, Küçük Sümbüllü, Büyük Sümbüllü, Baş Yolu, Üçpınar, Sakallı, Osmançalı, Yağcılar gibi Merkez Yunt Dağı köyleri bulunmaktadır. Masallarda, Olağanüstü Motifler incelenmiştir; Dev (F531.), Altın Sıçan Eşek (B103.1.1.), Topuz (D1282.1.), Barmak Çocuk (F535.1.) motifleri tespit edilmiştir. Mezkûr motifler, Güneybatı Anadolu ağız sahası ve Batı Türkçesi (Güneybatı-Oğuz Türkçesi) masallarıyla karşılaştırılmıştır. Dev motifinin Dünya ve Türk mitolojilerindeki izi takip edilmiştir. Yapılandırılmış Görüşme, Katılımcı Gözlem ve Doküman İncelemesi (İçerik Analizi) metodları uygulanmıştır. Yunt Dağı köylerindeki masalların teknolojiye direnç gösterdiği anlaşılmıştır. Ayrıca Türk dünyası masal motiflerinin karakteristik olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dev, Barmak Çocuk, Güneybatı Ağız sahası, Olağanüstü Motif, Türkmen.

¹ Ebru BİRKAN AKHAN, Yunt Dağı Köylerindeki Masallarda Dil Özellikleri. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bu çalışma, adı geçen Yüksek Lisans Tezi'nin Metinler Bölümü'nden hazırlanmıştır.

Extraordinary Motifs in Fairy Tales in the Villages of Yunt Mountain

*

Abstract

Twelve years in the Twelve-Animals Turkish calendar show an era. There are the names of years separately. The word "Yunt" is one of the animal names mentioned in the said calendar; it means horse - genus name - the herd of horse. The Yunt Mountain is located within the borders of Izmir and Manisa; Yunt Mountain was recorded as the settlement of the Turkmen, according to the information. In this context, our study is about fairy tales compiled from the villages of Yunt Mountain. There are the villages of the central Yunt Mountain such as Örselli, Süngüllü, Aodal, Maldan, Küçük Sümbüllü, Büyük Sümbüllü, Bağ Yolu, Üçpınar, Sakallı, Osmancalı and Yağcılar within the field of study. Extraordinary Motifs were examined in the fairy tales; Dev (Giant) (F531.), Altın Sıçan Eşek (the Gold Shitting Donkey) (B103.1.1.), Topuz (D1282.1.), Barmak Çocuk (The little Boy) (F535.1.) Extraordinary Motifs have been identified. The aforementioned motifs were compared to the fairy tales of Local Area of Southwest Anatolian Dialect and Western Turkish (Southwest - Oghuz Turkish). The giant motif in the world and Turkish mythologies were traced. Structured Interview, Participant Observation and Document Analysis (Content Analysis) methods were applied. It is understood that the fairy tales in Yunt mountain villages resisted the technology. It was also seen that the fairy-tale motifs of Turkish world are characteristic.

Keywords: *Giant, The Little Boy, Local Areas of Southwest Dialect, Extraordinary Motif, Turkmen.*

Giriş

Zaman, geçmişin ve geleceğin ifadesidir; insanoğlunun eylemlerinin göstergesidir. Zaman anlamındaki “öd” kavramı, ilk defa, Türk Bengü Taşlarından Köl Tigin Bengü Taşı'nın Güney Yüzü'nde kullanılmıştır: “*Teñri teg Teñride bolmuş Türk Bilge Kağan; bu ‘ödke’ olurtum. Sabımın tüketi eşidgil. Ulayu iniygünüm, oğlanım, biriki oğuşum, bodunum.*”² (Ercilasun, 2016, s. 500). Aynı taşın Doğu Yüzü'nde ise “*Kurıgaru Kenü Tarmanka tegi Türk bodunug anca konturtumuz, anca itdimiz. Ol ‘ödke’ kul, kullug bolmuş [erti; küñ, küñlüg bolmuş erti...]*”³ (Ercilasun, 2017, s.516) şeklinde geçmektedir. Kuzey Yüzü'nde “*Öd Teñri yaşar; kişi oğlu kop ölgeli törümüş*” biçiminde yazılmıştır (Ercilasun, 2017, s. 536). Mezkûr kavram, Bilge Kağan Bengü Taşı'nın Doğu Yüzü'nde de görülmektedir⁴ (Ercilasun, 2017, s.565). Bu bağlamda Türklerin de Çinliler gibi zamanı belirleyen bir takvim kullandıkları düşünülebilir. Köktürk Bengü Taşlarındaki olayların On İki Hayvanlı Türk Takvimi dikkate alınarak tarihlendirildiği bilinmektedir (Türkler Ansiklopedisi, 2002, s. III-781).

Emel Esin, Köktürk takviminin Kış gündönümünde başladığını kaydetmiştir (Esin, 2001, s. 104-105). Köktürkler ve Çinliler, on iki hayvan adlarını yıllarda kullanırlarken Uygurlar ise aylarda işletmişlerdir (Esin, 2001, s. 107). On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nde, on iki yıl bir devre işaret etmektedir; on iki yılın ayrı ayrı adları vardır. Bu yüzden On İki Hayvanlı Takvim denilmiştir (Türkler Ansiklopedisi, 2002, s. III-782). Hayvanların isimleri şu şekilde geçmiştir: “*Sıçgan veya Küskü, Ud, Bars, Tavışgan, Luu, Yılan, ‘Yond’, Kon veya Koy, Biçin, Takıgu, İt, Tonguz*” (Esin, 2001, s. 106).

Hasan Eren, On İki Hayvanlı Türk Takvimi'ndeki “Yunt” kelimesinin Eski Türkçeden beri kullanıldığını kaydetmiştir (Eren, 1999, s. 460). Sözcük, Kaşgarlı Mahmud'un Türk Dilinin Sözlüğü'nde “at -cins adı-, atlar, at sürüsü” anlamlarında kullanılmıştır (Kaşgarlı Mahmud, 1999, s.

² “{Ben} semavi Tanrı'dan olmuş Türk Bilge Kağan {ım}; bu zamana ben hükmediyorum {zamanın hükümdarı benim}. Sözümlü sonuna kadar dinleyin! Özellikle kardeşlerim, çocuklarım, birlik halindeki so-yum ve milletim!” (Ercilasun, 2017: 501).

³ “Batıda Kengü Tarman'a dek Türk milletini aynı şekilde yerleştirdik, aynı şekilde örgütledik. O zaman kul-lar, kul sahibi olmuştu” (Ercilasun, 2017: 517).

⁴ “Ol ödke kul, kullug; küñ, küñlüg bolmuş erti” (Ercilasun, 2017: 564).

815). Ayrıca, “Yund yılı” için “*Türklerin on ikili yıllarından biri*” denilmektedir. Bu bilgi, Emel Esin’in Pritsak’tan elde ettiği verilerle örtüşmektedir.

Clauson, Yunt sözcüğünün “birkaç modern dilde hadım edilmiş at; aygır” anlamlarına geldiğini ifade etmiştir (Clauson, 1972, s. 33). Ayrıca, Derleme Sözlüğü’nde “Damızlık eşek” şeklinde işletilmiştir (Derleme Sözlüğü, 1993).

Yunt kelimesi, Oğuznâmecilik geleneğinde (Özkan, 1995) zikredilen Oğuznâmelerde “Alayutlu” şeklinde geçmektedir. Reşideddin Oğuznâmesi’nde İrkil Ata, Oğuz Han’ın oğullarını “Bozoklar ve Üçoklar” olmak üzere iki kola ayırmıştır. Alayutlu, Üçoklardan Tag Han oğludur (Togan, 1982, s. 50-51-52). Türk Dilinin Sözlüğü’nde “Ulayundluğ” Oğuz boylarının on yedincisi olarak gösterilmiştir (Kaşgarlı Mahmud, 1998, s. 57).

Faruk Sümer, Oğuzlar adlı çalışmasının Yer Adları Bölümünde Alayutlu boyunu, “Hüdavendigar” Sancağı’nın “Ak-Hisar” kazasına bağlı göstermiştir (Sümer, 1999, s. 421). XVI. yüzyılda, mezkur boy adıyla kırk dört yer tespit edilmiştir. Bunlar arasında, Turgut kazası ile Uşak ve Menteşe’de yer almaktadır (Sümer, 1999, s. 342-343).

Hasan Eren, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü adlı eserinin Yunt maddesinde “*Yer adı olarak Alayunt (Kütahya) adında saklanmıştır*” biçiminde bir açıklama yapmıştır (Eren, 1999, s. 459). Ayrıca, Yunt Dağı, Saru-Han Sancağı’na bağlı Küçük Karkın (Eskiler) boyunun ekinliği olarak tanımlanmaktadır (Sümer, 1999, s. 414). Bu cümleden çalışmamız Merkez Yunt Dağı köylerinden derlenen masallar üzerinedir. Yunt Dağı’nın on bir köyünde derleme yapılmıştır. Coğrafi verilerden yola çıkılarak araştırma sahası hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Yunt Dağı köylerinden derlenen masallardaki Olağanüstü Motifler tespit edilmiştir; Güneybatı Anadolu ağız⁵ sahasındaki masallar ile Batı Türkçesi (Güneybatı-Oğuz Türkçesi) masalları karşılaştırılmıştır. Stith Thompson’ın Motif Index of Literature

⁵ Leyla KARAHAN, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması adlı çalışmasında, Zeynep Korkmaz’ın Manisa, İzmir, Denizli, Aydın, Muğla ile Afyon ağızlarını inceleyerek Güneybatı Anadolu Ağızlarını dört ana bölgeye ayırdığını kaydetmiştir* (Karahan, 1996: XIV). Güneybatı Anadolu Ağızları için bakınız: KORKMAZ, Z. (1994). *Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.; İlker, A. (2017). *Manisa Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.; GÜLENSOY, T. (1998). *Kütahya ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

adlı çalışması dikkate alınmıştır. “Dev” motifinin Dünya ve Türk mitlerindeki izi sürülmüştür.

Araştırma Sahası

Yunt Dağı, Ege Bölgesi'nin Batısında olup Çandarlı Körfezi'nin iç kesimlerine doğru uzanmaktadır. İzmir ve Manisa illerinin sınırları içinde kalan bölgenin toplam yüzölçümü, 3521, 70 km²'dir (Eroğlu, 2009, s. 1-3).

Bakırçay ile Gediz ırmakları, Yunt Dağı Bölgesi'ne Kuzeyden ve Güneyden doğal sınır oluşturmaktadır. Doğuda Kırkağaç, Akhisar ovaları ile Kadı Dağ yer almaktadır; Güneydoğuda Saruhan Ovası, Kum Çayı Boğazı, Medar Çayı ile Güneybatıda Foça Tepecikleri görülmektedir. Batıda ise Çandarlı Körfezi uzanmaktadır (Eroğlu, 2009, s. 1-3).

Yunt Dağı Bölgesi'nde Luwiler, Helenler, Hititler, Akadlar, Lidyalılar, Persler, Romalılar ve Bizanslar ile Türkler yaşamıştır. Eroğlu, Doger adlı araştırmacıyı kaynak göstererek bölgenin ilk yerleşiminin Neolitik Çağ olduğunu bildirmiştir. Ayrıca Geç Kalkolitik ve Erken Tunç Çağlarına ait buluntular da görülmektedir. Akhisar ilçesi, Yunt Dağı Bölgesi sınırlarına dâhil edildiğinde ilk yaşam belirtileri M.Ö. 3000' dir (Eroğlu, 2009, s. 237-239).

Araştırma sahası içinde, Örselli, Süngüllü, Avdal, Maldan, Küçük Sümbüllü, Büyük Sümbüllü, Bağ Yolu, Üçpınar, Sakallı, Osmançalı, Yağcılar gibi Merkez Yunt Dağı köyleri yer almaktadır (Birkan Akhan, 2006, s. I-102).

1.Yunt Dağı Köylerindeki Masallarda Olağanüstü Motifler

Merkez Yunt Dağı köylerindeki masalarda, Dev (F531.), Altın Sıçan Eşek (B103.1.1.), Topuz (D1282. 1.), Barmak Çocuk (F535.1.) Olağanüstü Motifleriyle karşılaşmıştır (Birkan Akhan, 2006, s. 59-99). Merkez Yunt Dağı, Batı Türkçesi ve Güneybatı Anadolu ağız sahasındaki masalarda Olağanüstü Motifler şu şekillerde görülmüştür:

Yunt Dağı'ndan derlenen Dingin Mehmed adlı masalda, Dingin Mehmed, orda burda çırpya gider. Ocakyanan köyünde goca bir Dev

ninesi (F 531.0.4.) ile karşılaşır. Mehmed, uyumak için Dev ninesinden galbur ve güzer ister. Sonunda kırk⁶ teneke gaz yağı Dev'in ölümüne sebep olur (Birkan Akhan, 2006, s. 59). Altay masallarında Dev'in adı "Celbegen" şeklinde geçmektedir. Celbegen, yedi başlı Dev olarak da bilinir (Dilek, 2007, s. 145).

Dev, Manisa masallarında çok kullanılan bir motiftir; Kahraman Çocuk masalında, bir hırsız gibidir. Padişah'ın (P10.) bahçesindeki elma ağacı senede bir tane elma (F813.1.) verir. Dev de o elmayı alır götürür (Tunç, 2008, s. 20). Ayrıca, Zalim Dev memleketin suyunu kesmiştir. Her sene bir kız karşılığında suyu açmaktadır. Ayı Kulaklı Gagauz masalında da su başını tutan yılan (F980.11.) tespit edilmiştir (Kocaaslan Uçkun, 2003, s. 142). Öztürk, Türk-Fars Mitolojisi'nde olağanüstü güce sahip olan Devlerin merhametsiz olduklarını vurgulamıştır (Öztürk, 2009, s. 291).

Elma ile Dev motifleri, Azerbaycan masallarında da kullanılmıştır. Melikmeme, Padişah'ın küçük oğlu (P30.) elma ağacından hırsızlık yapan Dev'i yakalamak istemiştir (Yumuşak, 2013, s. 213). Dev'in boyu âdeta minare gibidir. Kılıç, kuyu, yol ve koçun kullanıldığı görülmektedir. Diğer bir husus, yeraltı dünyasıyla (F80.) ejderhanın (A36.) kullanılmasıdır (Yumuşak, 2013, s. 218). Yedi kapılı odayı açıp nazlı güzelle karşılaşan Melikmeme, âşık olmuştur (Yumuşak, 2013: s. 215). Dev'in canı bir şişededir (Yumuşak, 2013, s. 216). Ejdeha kelimesi, büyük ve korkunç bir yılan anlamını barındırmaktadır. Dolayısıyla yılan motifini de içine almıştır. Dragon biçiminde kullanılan kelime efsanevî dev yılanları anlatmaktadır (Birkan Akhan, 2018).

Dev canının şişede (D1364.12.) saklandığı diğer bir masal, Yedi Kardeş Bir Bacı'dır. Nardan Hatun, evinin ateşi sönünce Dev'in evinden makasla ateş⁷ kesmiştir (Yumuşak, 2013, s. 300). Ancak Melikmeme'den farklı

⁶ Sayılar için bakınız: ÇORUHLU, Y. (2010). Türk Mitolojisinin Ana Hatları. (Üçüncü Basım). İstanbul: Kabalıcı, 216-222.; SCHIMMEL, A. (2000). Sayıların Gizemi. (Çev. Mustafa Küpüşoğlu). (İkinci Basım). İstanbul: Kabalıcı, 7-321.; KORKMAZ, E. (2003). Eski Türk İnanışları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Anahtar Kitabevi, 165.; ÖZTÜRK, F. (2009). Folklor ve Mitoloji Sözlüğü. Ankara: Phoneix, 589, 994.

⁷ Ateş Kültü için bakınız: RADLOFF, W. (1976). Sibirya'dan (Seçmeler). (Çev. Prof. Dr. Ahmet Temir). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.; ANOHİN, A.V. (2006). Altay Şamanlığına Ait Materyaller. (Çev. Zekeriya Karadavut-Jannet Meyermanova). Konya: Kömen.; ÖGEL, B. (2002). Türk Mitolojisi II. (İkinci Basım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.; SEROŞEVSKY, V.L. (2007). Saka Yakutlar. (Çev. Arif Acaloğlu). İstanbul: Selenge.; ESİN, E. (2001). *Türk Kozmolojisine Giriş*. İstanbul: Kabalıcı.; DİLEK, İ. (2007). "Sibirya Türklerinde Ateşle İlgili İnanışlar". *Bilgi*. Ankara.; BONNEFOY, Y (2018). *Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü*. (Türkçe Çeviri Editörü Levent Yılmaz). (Birinci Basım). İstanbul: Alfa.

olarak Dev'in canı bir güvercine benzetilmektedir (Yumuşak, 2013, s. 302). Azrail'in canının bir güvercine dönüşmesi, Dede Korkut Oğuznâmelerinin Duha Koca Oğlu Deli Dumrul boyunda görülmektedir (Gökyay, 2007, s. 1150).

Muhsine Helimoğlu Yavuz'un Cigaramın Üstünde Bir Topal Karınca adlı kitabında, Altın Bülbül masalı, Ejderha, Dev, Kılıç (X1817.1.) ve kuyu motiflerine örnek teşkil etmektedir. Altın Bülbül'ü koruyan bir ejderhadır (Helimoğlu Yavuz, 1992, s. 144-145).

Gagauz masaları, Dev ve Topuz (D1282.1.) motiflerini içeren diğer bir anlatıya sahiptir. Ayı Kulak'ta, Ayı Kulak, Aaç Kıran ve Gürgen Kıvradan, Topuz sayesinde arkadaş olurlar (Kocaaslan Uçkun, 2003, s. 141). Dokuz Kurnalı Çeşme masasında olduğu gibi Dev'in adı Cendem Babusu'dur. Dev'in canı saklıdır. Ancak bu sefer bir şişeye saklanmıştır (Kocaaslan Uçkun, 2003, s. 142).

Üç Oğlan Üç Kardeş masasında, Dev motifine Zümrüdü Anka Kuşu (B469.11.-A36.) eşlik etmiştir (Tunç, 2008, s. 21-22). Kaz çobanlığı yapan Kazcı Mehmet'e bir beyin kızı âşık olmuştur. Para kazanmak için kervanla yolculuğa çıkan Mehmet, su kuyusuna inmiştir. Orada Dev ile karşılaşır. Nar (C225.1.) ile üç formülistik sayısı (Z71.1.) kullanılmıştır. (Tunç, 2008, s. 45-46). Zümrüdü Anka Kuşu (Anka Kuşu, Hüma, Simurg ya da Devlet Kuşu) çok kuvvetli ve eşsiz güzelliğe sahiptir. Phoneix ile benzerlik gösterdiği düşünülmektedir. Dolayısıyla Mısır ve Yunan mitolojilerinde bilinmektedir (Öztürk, 2009, s. 95). İskender Pala, kuşun "*boynu uzun olduğu için "anka" adıyla, avlarını kapıp uzaklara uçtuğu için de "muğrib" sıfatıyla*" tanındığını bildirmiştir (Pala, 1995, s. 38).

Domanıç masalarında da Manisa masalarında olduğu gibi Dev ile Kuyu motifleri birliktedir (Ölmez, 2014, s. 131). Küçük Kız ile Zıp Zıp, uzak diyarlarda bulunan kardeşler üzerine kuruludur. Dev'in yer aldığı masalarda, Üç Kardeş de (P251.6.1.) görülmektedir. Külden yapılan eşek (D1470.2.8.) diğer anlatılarda da vardır. Kız, ağabeylerin evinde ateş söndüğü için Dev'in evinden (F531.6.3.) ateş almaya gitmiştir (Ölmez, 2104, s. 136). Dev'in kıza kibriti vermesi için imtihandan (H900.) geçmesi gerekir. İmtihan, anlatmaya dayalı türler içerisinde, hem destanlarda hem halk hikâyelerinde de kullanılmıştır.

Ateşli Mercimek Çorbası, bildiği her şeyi öğreten eğitici Dev'i anlatmaktadır. Eğiticilik, Tantan Kabacık'ta da görülmektedir. Bir mevsimi

diğerinden ayırt eden insanlara öğüt verilmiştir (Ölmez, 2014, s. 216-217). Ayrıca “Geceleyn bacası tüten eve Dev gelirmiş” inancı (V304.) dikkat çekicidir. Gece yarısı karnı acıkan çocuğun canı mercimek çorbası istemştir. Annesi de inanca dayalı cümleyi söylemiştir. Bu bağlamda Yaşlı Kadın Yeli masalı, devlerin vasıflarını anlatmaktadır. Yaşlı Kadın, kötülükte Dev’i geçen bir karakterdedir (Asano, 2010, s. 144-145).

İnanç içerikli diğer bir masal, Pelivan’dır. “Devlerin üzerine güneş doğarsa patlar” denilmiştir (Kocaaslan Uçkun, 2003, s. 201). Padişah’ın (P10.) bir oğlu olur. Adını Pelivan (T596.) koyarlar. Pelivan, Oğuz Kağan Destanı’ndaki Oğuz gibi hemen yürümeye başlar, Pelivan olur (F565.2. - T596.). Üç Kız Kardeş ve Sihirli Topuz motifleri de dikkat çekmektedir (Kocaaslan Uçkun, 2003, s. 202). Hem Dev’in hem de Pelivan’ın topuzu bulunmaktadır.

Avcı Pirim adlı Azerbaycan masalı, Devlerin diğer bir karakteristik özelliğini vurgulamıştır. Avcı Pirim’in karşısına Dev gibi bir adam çıkmıştır (Yumuşak, 2013, s. 230). Ayrıca, Dev ile kırk kilitli oda, kılıç motiflerine rastlanmaktadır (Ölmez, 2014, s. 145). Tilkinin (B163.1.) kurnazlığıyla Devleri buluşturan diğer bir Türkmen Masalı, Keyfine Düşkün Padişah’tır. Kurnazlık ön planda iken Devlerin birer ağa gibi zengin oldukları görülmektedir (Asano, 2010, s. 101-104).

Keloğlan, Domaniç’te varlığını sürdürmüştür. Keloğlan ve Dev Karısı masalında, Hamursuz adlı bir yiyecek bitmiştir. Çocuk, babası tarafından su almaya gönderilir. Orada Dev garısına ait elma ağacı vardır. Elma ile anahtar (P1158.) kullanılmıştır. Elmanın Azerbaycan ve Manisa masallarında olduğu gibi Domaniç’te de görülmesi dikkat çekicidir. Ayrıca ustura, tarak (D1072.1.) ve tuz⁸ (D1551.1.) kaçmak için alınmıştır (Ölmez, 2014, s. 152-153). Keloğlan’ın koyun postuna bürünmesi, Dede Korkut Kitabı’ndaki Basat’ı hatırlatmaktadır (Ergin, 1997, s. 206-215). Gökyay, koyun postuna saklanma motifinin çok eski çağlara dayandığını ifade etmiştir (Gökyay, 2007, s. 1056).

Elazığ masallarında yine Keloğlan ile Dev görülmüştür (Günay, 1975, s. 112). Elindeki gömbeyi deliğe düşüren Keloğlan, mağarada bir Dev’e evlat (F531.5.1.) olur. Ancak Dev’in sözünü dinlemez. Neticede Dev’in mallarına sahip olmuştur. Anlatıda, Düldül, sabun (D1195.) ve su tulumu

⁸ Tuz için bakınız: NASKALÍ E. - ŞEN M. (2012). *Tuz Kitabı. (İkinci Baskı). İstanbul: Kitabevi 217.*

ile ekmek (D1031.1.) varlık kazanmıştır. Düldül, “Hz. Ali’nin ak katırı” şeklinde bilinmektedir (Kaya, 2007, s. 279). Mukavıs adlı Mısır hükümdarı, Hz. Muhammed’e hediye vermiştir.

Dev Adamın Oolu adlı Gagauz masalında, Devler ile imtihan motifleri tespit edilmiştir. Öksüz Çocuk, zengin çobanın koyunlarını otlatırken kaybeder. Çeşme başında su içerken bir Dev’in oğlu olmayı kabul eder (F531.5). Oğlanın gözleri uzun sarı saçlı kız tarafından çıkarılır. Dev’in sözünü dinlemediği için oğlanın gözleri oyulmuştur. Dev, Peri ve Yüzük (F825-D1076.) motiflerinin kullanıldığı anlaşılmaktadır (Kocaaslan Uçkun, 2003, s. 188).

Taşeli masalları, Keloğlan, Tokmak (F899.5.) ve Altın Sıçan Eşek motiflerini içermektedir. Vur Tokmağım Vur’da hem Tokmak hem de Altın Sıçan Eşek bir aradadır (Alptekin, 2002, s. 88-89). Ebeveynleri ölen Keloğlan, kız kardeşiyle bir taş üzerine nohut ekmiştir. Yaşlı bir kişi Keloğlan’ın nohutları bitmeyince ona altın sıçan bir eşek verir. Masalda nalbantın yaptığı hileye değinilmektedir.

Keloğlan ile Dev, Gümüşhane ve Bayburt masallarında da kullanılmıştır (Sakaoğlu, 2002, s. 371). Dev, adam eti yiyerek beslenmektedir ve Keloğlan’ın kardeşidir. Dev’in hınzır olduğu görülmektedir. Devleri Korkutan Bilal Ağa’da tuzak vardır. Tilkiden korkan Bilal Ağa’ya hanımları tuzak (Q53.3.1.) hazırlar (Sakaoğlu, 2002, s. 373). Çuvaldız (F899.4.) yumurta (D983.5.) ve ekmek ile örüntülenmiştir. On Üç adlı masalda ise Dev’e karşı kurnazlık söz konusudur (Sakaoğlu, 2002, s. 368-369). Üzüm (D981.8.) ve kuyu motiflerinin kullanıldığı diğer anlatı, İnsan Yiyen Kız’dır (Sakaoğlu, 2002, s. 358-359).

Dede Korkut Oğuznâmelerinde görülen peri kızı (F200.), Türkmen masallarında da vardır. Yetim Oğlan-Bir Gün Görseñ Abat Oğlan adlı anlatıda, oğlan suya giren küçük güvercinin elbisesini vermeyerek eşi yapar (Asano, 2010, s. 112-141). Peri kızı, Devleri çağırarak ova içinde bir köşk yaptırır. Dede Korkut Kitabı, çoban ile Peri kızından doğan tek gözlü yaratık bir Dev’i anlatmaktadır (Öztürk, 2009, s. 290-291). Ögel, Yudahin’i kaynak göstererek Kırgız Türklerinin destanlarından geçen Tek gözlü Dev⁹ adının “Malgun” ya da “Mel’un” olduğunu kaydetmiştir (Ögel,

⁹ *Kyklop için bakınız: DIEZ, H. (2018). Oğuz Tepegözü Dede Korkut Oğuznâmeleri ve Atalar Sözü Üzerine İlk Çalışmalar. (Almancadan Aslından Notlandırılarak Tercüme Eden Hasan Güneş). İstanbul: Ötügen.*

1995, s. 66-67). Erhat ise “*Türkçeye “Tepegöz” diye çevirebileceğimiz Kyklop’lar tek yuvarlak gözlü devlerdir*” şeklinde bir açıklama yapmıştır (Erhat, 2011, s. 187-188). Ayrıca, Yunan mitolojisinde, adı geçen devlerin üç çeşit olduğundan bahsedilmektedir.

Peri ile Dev’i buluşturan diğer bir anlatı, Abdulla Bay’dır. Garibin birinin su sumbatı birbirine benzer üç oğlu vardır. “Küçük oğlu zengin olsun” diye adını Abdulla Bay koymuştur. Garibin on atı beslenirken bulut gibi bela tarafından yenilir. Bulut gibi atfedilen devlerdir. Bu cümleden Dev’in kızı bir peri olarak görülmektedir. Manisa, Aydın ve Domaniç masallarında tespit edilen kırk formülistik sayısına (Z71.2.) yetmiş iki (Z71.14.) de eşlik etmektedir (Asano, 2010, s. 124).

Aydın masalları adlı çalışmada, sadece bir anlatıda Dev garısı ile yüzük motiflerinin kullanıldığı tespit edilmiştir (Çiftçi, 2015, s. 193-194). Domaniç’te olduğu gibi Tın Tın Kabacık’ta kaçmak için sabun ve iğne alınmıştır.

Sihirli Yüzük masalı, Yüzük ile Devleri buluşturmuştur; İhtiyar bir kadın ile Kel torunu üzerine kuruludur; İp eğiren kadın, yumak ve köpek (F980.7.) ile örüntülenmiştir. İp yumağı takas edilmektedir. Kedi ve köpekleri ormana götüren Kel’in Devlerle karşılaşması mağara önünde olmuştur (Yumuşak, 2013, s. 237-239). Mağara motifi, Türk mitolojisinde bir kült olarak karşımıza çıkmaktadır (Roux, 2005, s.139-210-275). Yedi başlı Dev (F531.1.2.2.8.-G361.1.4.) motifi de görülmüştür. Ayrıca, Hz. Süleyman’ın yüzüğü ve halısından bahsedilmiştir. Yaşlı Balıkçı, kaybedilen Hz. Süleyman’ın (P41.) yüzüğünü bulmuştur. Ayrıca, Mağara ile Dev, Kayseri masallarında da kullanılmıştır (Deniz, 1996, s. 26).

Hz. Süleyman, Derviş (N844.1.), Yüzük, İmtihan ile Dev motiflerinin bir arada kullanıldığı diğer bir anlatı Hatem’in Nagılı’dır. Hatem adlı çok zengin bir adam, yedi yolun ayrımında kırk kapılı bir saray (F771.) yaptırmıştır (Yumuşak, 2013, s. 347); ihsan sahibi biridir. Dervişin birine “kendisinden başka bu dünyada cömert var mıdır?” şeklinde sormuştur. Masalda, senede bir şehrin meydanına çıkıp şehirdekilerin nabzına bakarak dertlere derman bulan bir Hekim vardır. Hatem ismiyle eş değer Süleyman Peygamber’in yüzüğünden bahsedilmektedir (Yumuşak, 2013, s. 355). Batı Türkçesi ve Güneybatı Anadolu ağız sahasında tespit edilen bütün masalarda olduğu gibi kuyu motifine rastlanmaktadır. Yedi başlı

Dev, kırk kuyunun nöbetini tutmaktadır. Devler, bir tılsım (K115.1.3.) okuyarak bahçeden dışarı çıkmaktadırlar (Yumuşak, 2013, s. 361).

Tılsım, Dev ve Kıl (D991.) motiflerini içeren başka bir masal, Aslan ile Kaplan adlı Kayseri masalıdır. Padişah, her altı ayda bir eşlerini öldürmektedir. Zalimlik ön plandadır. Oğlan, annesinin ölmemesi için bir ine götürür. Anne, inde bir Devle ilişkiye (F300.) girer. Tuzağın bozulması için bir tılsım gerekir. Kıl (D991.) ve tel ile kolları bağlanan oğlanın gözleri oyulur; kuyuya atılır. İki güvercin tüyü (D1021.) oğlanın gözlerini açar. Ayrıca arkaya bakma yasağı da görülmektedir (Deniz, 1996, s. 10). Belirli bir noktaya bakma yasağı (C331.) Yukarı Çukurova Masallarında da kullanılan bir motif olmuştur (Şimşek, 2001, s.98)

Efsanelerde görülen Taş Kesilme motifi¹⁰, Kayseri masallarında da mevcuttur. Padişahın karısı bir Dev tarafından kaçırlır. Öle Memed adlı en küçük oğlan, babasının anlattığı üzümeleri Dev'in bahçesinde bulur. Kardeşleri tarafından kuyuya atılan Memed, en sonunda babasının taş kesilen askerlerini de kurtaracaktır (Deniz, 1996, s. 18).

Kayseri masalları, Dev ile Türklere has Cirit Oyunu'nu da anlatmaktadır. Katıroğlu Mehmed'in Çam Deviren ve Demiryuğuran adında iki arkadaşı olmuştur. Yolda su için kuyuya Katıroğlu Mehmed iner ve Devlerle karşılaşır. Devi öldürdükten sonra bulduğu üç kızı ve hazineyi (K111.) yukarı gönderir fakat kendisi çıkamaz. Zümrüdü Anka Kuşu'yla Keloğlan da anlatıya dâhil olmuştur. Katırcıoğlu Mehmet, Keloğlan olup kuyumcuya çırak olur. Cirit oyunu düzenlenir (Deniz, 1996, s. 31).

Azerbaycan Vefalı At masalı, babasının sözünü dinlemeyen üç oğula dayanmaktadır. Padişah ölmeden önce oğullarına (P251.6.1.) üç nasihatte (J154.0.1.) bulunmuştur. Üç, kırk formülistik sayıları ve âb-ı hayat motifi (E80.) görülmektedir (Yumuşak, 2013, s. 268). Bu anlatıda, Yunt Dağı'nda tespit edilen Kara Köpek masalında olduğu gibi Tokmak ve Topuzun birlikte kullanıldığı anlaşılmaktadır (Yumuşak, 2013, s. 268). Çocuk annesi tarafından bir kara köpeğe verilir. Babası sırasıyla tabak (D1172.1.7.-D784.), altın sıçan eşek ve topuz almıştır (Birkan Akhan, 2006, s. 69). İçene sonsuz hayat bağışlayan bengisu, Zülkarneyn, Hızır ve İlyas ile ilişkilendirilir (Pala, 1995, s. 15-16). Kur'an-ı Kerim'de adı geçmektedir.

¹⁰ Bakınız: SAKAOĞLU, S. (1980). *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Katalogu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım evi.

Sihirli Topuz, Gagauz Mercimek masalında da kullanılan bir motif olmuştur (Kocaaslan Uçkun, 2003, s. 205). Yunt Dağı köylerinde tespit edilen Altın Sıçan Eşeğe (Kara Köpek masalı) benzer kese (D1192.) ile karşılaşmıştır. Altın Sıçan Eşek gibi kese de içine konulanı altına çevirmektedir (Yumuşak, 2013, s. 247-248).

Tokmak, fakir bir garı ile herif üzerine kuruludur. Anlatıda, fakirlik yüzünden darı ekilmiştir. Ancak ekilen darıları da bir leylek yemiştir. Leylek, bu aileye bir sofraya vermiştir. "Açıl açıl bir iki tevirname saçıl" denildi mi bütün yemekler ortaya gelmektedir. Sofra, Hamamcı tarafından kaçırlır. En sonunda kendilerine Altın Sıçan Eşek ve Tokmak verilir (Seyidoğlu, 1975, s. 262-263). Üç motif yine bir arada kullanılmıştır.

Yukarı Çukurova masalları, Sofra, Tokmak ve Altın Sıçan Eşek motiflerini barındıran diğer bir çalışmadır. Yılan Oğlan masalında, Dilencilik yapan ailenin kızları bir yılanla evlendirilir. Yine fakirlik görülmektedir. Yılan damat, kayınpederine sofraya, altın üreten eşek ve horoz (B171.) vermiştir. Ancak hepsi çalınır. Damat, kayınpederini son gidişinde tokmakla uğurlar. Erzurum masallarında olduğu gibi Tokmak, çalınan malları geri aldırır (Şimşek, 2001, s.12-122). Boratav'ın Az Gittik Uz Gittik adlı kitabında, Yılan Oğlan ve Tokmak masallarına benzer Sofra mevcuttur. Kral Padişahının Kızı'nda ise ceviz Sofra mahiyetindedir (Boratav, 1992, s. 74-81).

Hasan ile Hüseyin masalı, fakirlik üzerine kuruludur. Biri fakir diğeri Hoca olan iki kardeş vardır. Fakir kardeşin ikiz çocukları olduğu için kıskanılır (Ölmez, 2014, s.129-131). Altın Sıçan Eşek motifine benzer Altın yumurtlayan kuş görülmektedir. Ali Dayı'nın da yine Altın Sıçan bir eşeği vardır (Çiftçi, 2105, s. 195).

Barmak Çocuk, Yunt Dağı köylerindeki Olağanüstü Motiflerden biridir (Birkan Akhan, 2006, s. 71). Evvelde bir ninenin ufacık bir çocuğu vardır. Nene ne söylerse ne ararsa sokulur. Barmak Çocuk eşeğin kulağına (F535.1.1.1.), telli yorganın içine girer. Bir gün yorganı alıp kaçar. Barmak Çocuk eşeğin kulağına girerken Nohut Ali, öküz burnundadır. Ancak Nohut Ali, çocuksuzluk ile başlamaktadır. Bir başka anlatı Nohut Mehmet de çocuksuzluk üzerine işlenmiştir. Ancak çocuklar bir nohut kadar küçüktürler (Çiftçi, 2015, s.164). Taşeli masalları da Mercimek Çocuk motifini içermektedir. Aydın'da tespit edilen Nohut Ali gibi Mercimek Çocuk

da çocuksuzluk üzerine kuruludur (Alptekin, 2002, s. 94). Bu motif, Dirse Han oğlu Buğaç Han boyunda da görülmektedir (Ergin, 1997, s.4-5).

Sonuç

Masal, geçmişi ve günümüzü yaşatan anlatım türüdür. Thompson'ın motif üzerindeki tanımı düşüncemizi doğrulamıştır. Eskiden beri yaşama kabiliyetine sahip olan motif, zaman içinde şekillenerek yeni kimlikler kazanmaktadır. Merkez Yunt Dağı köylerindeki masallar incelendiğinde Dev (F531.), Altın Sıçan Eşek (B103.1.1.), Topuz (D1282.1.) ve Barmak Çocuk (F535.1.) Olağanüstü Motiflerinin yaşadıkları görülmüştür. Bu bağlamda masal yaşamaktadır.

Merkez Yunt Dağı köyleri, Batı Türkçesi ve Güneybatı Anadolu ağız sahasındaki masallar için şunları söylememiz mümkündür:

1. Yunt Dağı'ndan derlenen Dingin Memed adlı masalda Dev'e cinsiyet yüklenmiştir.
2. Dev, insan vasıfları taşımaktadır; hırsızdır, zalimdir, boyu bir minare gibidir, hınzırdır, eğiticidir ve öğüt vermektedir. Bunun tam tersi, Devlere ait vasıfların da insanlara yüklendiği tespit edilmiştir. Türkmen masallarında Yaşlı Kadın, kötülükte Dev'i geçmektedir. Azerbaycan'da ise Dev gibi bir adam vardır. İnsan, Elazığ masallarındaki gibi Dev çocuğudur.
3. Azerbaycan masallarında Dev'in canı bir şişede saklanmaktadır. Dev ile Ateş kültü bir arada kullanılmıştır. Nardan Hatun evinin ateşi sönünce Dev'in evinden ateş almıştır. Ocağın kutsallığı ön plandadır.
4. Masalarda genel olarak üç, yedi, kırk ve yetmiş iki formülistik sayıları kullanılmıştır.
5. Azerbaycan masallarında Dev'in canı bir güvercine benzetilmiştir. Bu motif, Duha Koca Oğlu Deli Dumrul boyunda da görülmektedir. Ayrıca Pelivan adlı anlatıda "ad verme" dikkat çekicidir. Dede Korkut Kitabı'nda görülen Peri Kızı motifi Türkmen masallarında vardır. Bu motif, Tekgöz ya da Kyklopları çağrıştırmaktadır.
6. İmtihan motifi, Güneybatı Anadolu ağız sahasındaki masalarda görülmüştür.

7. " Geceleyin bacası tüten eve Dev gelirmiş" inancı görülmektedir. Bu bağlamda masalarda inançlar ele alınmıştır.
8. Domaniç masallarında Keloğlan ile Devler bir aradadır. Keloğlan'ın Dev'den kaçmak için koyun postuna büründüğü görülmüştür. Genel olarak kahramanlar kaçmak için, Düldül, sabun, tuz, tarak ve ekmek kullanmıştır.
9. Yunt Dağı köylerinde Altın Sıçan Eşek ile Tokmak motifleri aynı masalda görülmüştür. Altın Sıçan Eşek motifine benzer Altın Üreten Kese' ye Azerbaycan masallarında rastlanmıştır.
10. Azerbaycan ve Kayseri masallarında Mağara motifiyle karşılaşmıştır. Hz. Süleyman'ın yüzüğünden ve halısından bahsedilmiştir. Tılsım ve Yedi Başlı Dev motifi bir aradadır.
11. Kayseri masaları Türklere has bir oyun içermektedir. Cirit Oyunu'ndan bahsedilmiştir. Keloğlan, Dev, Zümrüdü Anka ve Kuyu motifleri kullanılmıştır.
12. Tokmak, Topuz ve Altın Sıçan Eşek motiflerinin aynı masalda kullanıldığı anlaşılmıştır.
13. Yunt Dağı köylerinde rastlanılan Barmak Çocuk motifi yerine Nohut Ali ya da Mercimek Çocuk kullanılmıştır. Bu motifler çocuksuzluk üzerine şekillendirilmiştir.
14. Türk dünyası masal motifleri karakteristiktir.

EXTENDED ABSTRACT

**Extraordinary Motifs in Fairy Tales in the Villages of
Yunt Mountain**

*

Ebru Birkan Akhan

Selçuk University

Time is relative for people, but it is the expression and mirror of the past and the future. The concept of “öd” that means time was first found in the Turkish Bengü Stones. In this context, it can be considered that the Turks also need a timetable (calendar) like the Chinese who are their neighbours. Turks wrote the events in Köktürk Bengü Stones by considering the Twelve- Animal Turkish Calendar.

While the Köktürks used the names of twelve animals in the year cycle, the Uighurs used it in month cycle. Twelve years in the Twelve- Animal Turkish Calendar indicate a cycle; each of the twelve years has different name. The animal names in this calendar are mentioned as follows *Tong Sıçgan or Küskü, Ud, Bars, Tavışgan, Luu, Yılan, Yond, Kon or Koy, Biçin, Takıgu, It, Tonguz.*

Hasan Eren noted that the word “Yunt” mentioned in the Twelve-Animal Turkish Calendar, has been used since the Old Turkish times. Clauson expressed that the word “Yunt” means *gelding (castrated male horse) in a couple of modern languages*. It is also discussed as “Breeding Donkey” in the Compilation Dictionary. The word Yunt was used in the dictionary of the Turkish language as horse - genus name - the herd of horse. It is mentioned as “Alayutlu” in the tradition of Oghuzname. In the Reşideddin Oghuzname, Irkıl Ata divided the sons of Oğuz Han into two branches: Bozoks and Üçoks’. Alayutlu is the son of Tag Han from Üçoks. In the Dictionary of Turkish Language, the “Ulayundluğ” is shown as the seventeenth of the Oghuz tribes.

According to the information obtained from the historical sources, “Alayundlu” tribe is connected to the “Ak-Hisar” County of “Hüdavendigâr” Sanjak. There are Uşak and Menteşe among the place names found

in XVI Century. Yunt Mountain is shown as arable of Küçük Karkın Tribe (Eskiler) connected to Saru-Han Sanjak.

The Luwis, Hellenes, Hittites, Akkadians, Lydians, Persians, Romans and Byzantines and Turks lived in the region of Yunt Mountain. It is known that the first settlement of the region was during the Neolithic Age. In addition, findings pertaining to the Late Chalcolithic and Early Bronze Ages were also found. When the Akhisar county was included in the boundaries of the Yunt Mountain Region, the earliest signs of life were found in the BC. 3000. From this sentence, our study is based on fairy tales compiled from the villages of central Yunt Mountain. There are the villages of Örselli, Süngüllü, Avdal, Maldan, Küçük Sümbüllü, Büyük Sümbüllü, Bağ Yolu, Üçpınar, Sakallı, Osmancalı and Yağcılar within the field of study. Extraordinary Motifs such as Dev (Giant) (F531.), Altın Sıçan Eşek (the Gold Shitting Donkey (B103.1.1.), Topuz (Knob) (D1282. 1.), Barmak Çocuk (The little Boy) (F535.1.) have been identified. The fairy tales in the Local Area of Southwest Anatolian Dialect and Western Turkish (Southwest-Oghuz Turkish) were compared. The giant motif in the world and Turkish mythologies were traced. The Giant had been the most treated motif in the fairy tales of the villages of Yunt Mountain; it has human characteristic. In the fairy tales of Altai, the name of Giant is called as Celbegen. Celbegen is also described as the seven-headed Giant. Giant was also used very much in the fairy tales of Manisa. Hero is like a thief in the children's fairy tale. Here, the Giant and the Well (F718.) motif is noticed. In addition, the cruel giant cut off the water of the country. He turns on the water against a girl. In the fairy-tale of Bear Eared Gagauz, the snake watching over the water (F980.11.) was found. Öztürk emphasized that the giants having extraordinary power in Turkish-Persian Mythology were ruthless.

The apple and the Giant motifs are also used in the fairy tales of Azerbaijan. Melikmemed, the younger son of the Sultan (P30.) wanted to catch the Giant, who was stealing from the apple tree. Another point is the use of the dragon (A36.) together with the underground (F80.). Melikmemed who opened the room with seven doors and encountered a delicate beautiful girl, was in love. The life of the giant is in a bottle. The word dragon means a large and terrible snake. Therefore, the snake has included the motif. The word used in the form of dragon describes the legendary giant

snakes. Generally, the numbers of forty, seven and seventy-two were used in the fairy tales.

Another fairy tale in which the giant life of his giant soul is kept in the bottle (D1364.12.) is "Seven Brothers and One Sister". When the fire of Nardan Hatun's house went out, she cut the fire from the house of Giant with a scissor. However, unlike Melikmemed, the life of Giant is likened to a pigeon. The conversion of Azrael's soul into a pigeon was seen in the Duha Koca Oğlu Deli Dumrul tribe of Dede Korkut Oghuznames. In the Three Boys and Three Siblings fairy tale, the Giant motif was accompanied by the Phoenix (B469.11.-A36.). The Phoenix (Phoenix, Huma, Simurg or Godsend) has a very strong and unique beauty. It is thought that it has similarity with the Phoneix. Therefore, it is known in Egyptian and Greek mythologies. In the fairy tale named Pelivan, Pelivan begins to walk immediately like Oghuz stated in the Epic of Oghuz Khan and becomes Pelivan (F565.2. - T596.).

Fairy girl (F200.) seen in the Dede Korkut Oghuznames are also existing in the Turkmen fairy tales In the fairy tale of Orphan Boy- Bir Gün Görseñ Abat Oğlan, the boy did not give the clothes of the little pigeon which entered the water and made it his wife. The fairy girl had a pavilion built in the plain by calling the Giants. The Book of Dede Korkut told the one-eyed gigantic creature (Cyclopes) who was the child of a shepherd and a fairy girl. It is understood that many cultural codes of the Turks were reflected in fairy tales; Fire cult and cave motif were treated. The petrification motif seen in legends was found in the fairy tales of Kayseri. The fairy tales of Kayseri were also exhibited the jareed (javelin) game specific to the Turks. It is also seen that beliefs are also included. It is also noticed a thought such as "the giant comes to the home whose chimney is smoking".

It is determined that Gold Shitting Donkey (B103.1.1.) and knob motifs are used together. It is understood that some motifs have changed the shape. In the fairy tales of Azerbaijan, the Gold Shitting Donkey is replaced with the Gold Producing Pouch. Barmak Çocuk (F535.1.) motif determined from the villages of Yunt Mountain was used as Chickpea Ali or Lentil Child. The "Childlessness" motif is expressed with the Barmak Çocuk (The little Boy). It is noteworthy to use this motif in the Book of

Dede Korkut. In this context, the fairy-tale motifs of the Turkish world are characteristic.

Kaynakça / References

- Alptekin, A. B. (2002). *Taşeli masalları*. Ankara: Akçağ Yayınevi, 88-94.
- Asano, R. (2010). *Türkmen masalları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Ankara, 101-145.
- Aydın, E. (2011). *Uygur kağanlığı yazıtları*. (Birinci Baskı). Konya: Kömen
- Birkan Akhan, E. (2006). *Yunt dağı köylerindeki masallarda dil özellikleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı, Manisa, I-102.
- Birkan Akhan, E. (2018). "Komşu Kızı İle Afşın" Halk Hikâyesi. *Sobider*,5(23), 111-120.
- Boratav, P. N. (1999). *Az gittik uz gittik*. (Birinci Basım). İstanbul: Adam, 74-81.
- Clauson, G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century turkish*. London Press, 33.
- Çiftçi, K. (2015). *Aydın halk masalları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Aydın, 193-195.
- Deniz, R. (1996). *Kayseri masalları*. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 10-31.
- Derleme Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dilek, İ. (2006). *Altay masalları*. (Birinci Basım). Ankara: Alp Yayınevi, 165.
- Ercilasun, A. B. (2016). *Türk kağanlığı ve Türk bengü taşları*. İstanbul: Dergâh, 516-565.
- Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. (İkinci Baskı). Ankara: Bizim Büro Basım evi, 459-460.
- Ergin, M. (1997). *Dede Korkut kitabı I giriş-metin-faksimile*. (Dördüncü Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 169, 4-206.
- Erhat, A. (2011). *Mitoloji sözlüğü*. (Ondokuzuncu Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi, 187-188.
- Esin, E. (2001). *Türk kozmolojisine giriş*. İstanbul: Kabalıcı, 104-106.

- Eroğlu, İ. (2009). *Yunt dağı ve çevresinin coğrafi etüdü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya, 1-3, 237-239.
- Gökyay, O. Ş. (2007). *Dedem Korkudun kitabı*. (Birinci Basım). İstanbul: Kabalcı, 1056-1150.
- Günay, U. (1975). *Elazığ masalları (İnceleme)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 112.
- Kaşgarlı Mahmud (1998a). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi-I*. (Çev. Besim Atalay). (Dördüncü Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 57.
- Kaşgarlı Mahmud (1999b). *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini-“Endeks”* (Çev. Besim Atalay). (Dördüncü Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 815.
- Kaya, D. (2007). *Türk halk edebiyatı terimleri sözlüğü*. (Birinci Baskı). Ankara: Akçağ, 279.
- Orkun, H. N. (2011). *Eski Türk yazıtları*. (Birleştirilmiş Üçüncü Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları: II, 65-66-67.
- Ölmez, E. (2014). *Domaniç masallarının propp metoduna göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Türk Dil ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İstanbul, 131-217.
- Özkan, İ. (1995). *Türkmenistan’da derlenmiş Dede Korkut boyları”*. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 263-314.
- Pala, İ. (1995). *Ansiklopedik divan şiiri sözlüğü*. (İkinci Baskı). Ankara: Akçağ: 38.
- Roux, J. P. (2005). *Orta Asya’da kutsal bitkiler ve hayvanlar*. (Birinci Basım). (Çev. Aykut Kazancıgil-Lale Arslan). İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 139-210-275.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüştane ve Bayburt masalları*. Ankara: Akçağ, 368-373.
- Seyidoğlu, B. (1975). *Erzurum halk masalları üzerinde araştırmalar (Metinler ve Açıklamalar)*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 262-263.
- Sümer, F. (1999). *Oğuzlar (Türkmenler)*. (Beşinci Baskı). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 421-424, 342-343.

- Şimşek, E. (2001). *YukarıÇukurova masallarında motif ve tip araştırması*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, I-II, 12-122.
- Thompson, S. (1955-1958). *Motif Index of Folk-Literature, I-VI, USA*.
- Togan, Z. V. (1982). *Oğuz destanı Reşideddin Oğuznâmesi, tercüme ve tahlili* (İkinci Baskı). İstanbul: Enderun Kitabevi, 13-162.
- Tunç, T. (2008). *Manisa masalları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Isparta, 21-46.
- Türkler Ansiklopedisi*, c. III-781-782.
- Uçkun Kocaaslan, R. (2003). *Gagauz masallarının tip ve motif yapısı bakımından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, İzmir, 141-205.
- Yavuz, M. H. (1992). *Masallar, cigaramın üstünde bir topal karınca*. (İkinci Baskı). Ankara: Doruk, 144-145.
- Yumuşak, S. (2013). *Azerbaycan masallarının Türkiye Türkçesine aktarılması ve aktarma sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Birkan Akhan, E. (2019). Yunt dağı köylerindeki masallarda olağanüstü motifler. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 1685-1704. DOI: 10.26466/opus.526475